

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365
4100 AJ Culemborg
tel: 0345-512710
fax: 0345-519849
www.buwa.nl

Gemeente Utrecht
mevrouw B. Rijpkema
Postbus 8406
3503 RK Utrecht

uw referentie: akkoord per e-mail d.d. 8 februari 2013

datum: 21 februari 2013
ons kenmerk: 13-085
auteur: F.L.A. Brekelmans
projectleider: I. Hille Ris Lambers
status: eindconcept

Notitie Beschermden soorten Cartesiusdriehoek, Utrecht

Inleiding

In het kader van de actualisatie van het bestemmingsplan Cartesiusdriehoek is het van belang inzicht te hebben in de in het gebied aanwezige natuurwaarden. Gemeente Utrecht heeft Bureau Waardenburg opdracht gegeven een update te maken van een in 2009 uitgevoerde *quickscan* (Brekelmans 2009). Ook deze *quickscan* was opgesteld ten behoeve van de actualisatie van het bestemmingsplan, maar kan inmiddels als gedateerd worden beschouwd.

Het plangebied betreft de Cartesiusdriehoek en wordt begrensd door het Amsterdam Rijnkanaal aan de westzijde, het spoor Utrecht-Amsterdam aan de noordzijde en het spoor Utrecht-Gouda aan de zuidoostzijde. Ook het gebied tussen het Amsterdam Rijnkanaal, Merwedekanaal, Spinozaweg en het spoor Utrecht-Gouda maakt onderdeel uit van dit bestemmingsplangebied. Het gebied is hoofdzakelijk in gebruik als industriegebied, lokaal zijn woondoeleinden aanwezig.

Het geactualiseerde bestemmingsplan is conserverend van aard en alleen voldoende concreet uitgewerkte plannen ontwikkelingen worden in het bestemmingsplan opgenomen. Nieuwe en nog onvoldoende uitgewerkte ontwikkelingen vallen buiten het bestemmingsplan en worden via een apart planologisch traject gefaciliteerd.

Methodiek

Het plangebied Cartesiusdriehoek is op 15 februari bezocht¹. Tijdens dit terreinbezoek is zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van

¹ Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet. In de Flora- en faunawet worden drie beschermingsregimes onderscheiden. Voor soorten uit Tabel 1 geldt vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke

beschermden soorten (zicht- en geluidswaarnemingen, sporenonderzoek naar de aanwezigheid van pootafdrukken, nesten, holen, uitwerpselen, haren, etc). Op basis van terreinkenmerken en *expert judgement* is beoordeeld of het terrein geschikt is voor de in de regio voorkomende beschermden soorten. De nadruk van het onderzoek lag bij het vaststellen van strikter beschermden soorten, uit Tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet.

Het bronnenonderzoek heeft zich beperkt tot een analyse van eerder door ons uitgevoerde onderzoeken en openbare bronnen op internet.

Resultaten

Flora

In het onderzoeksgebied is het voorkomen bekend van 4 soorten beschermden planten (Tabel 1). Per soort wordt een korte omschrijving gegeven.

Tabel 1. Beschermden soorten flora in Cartesiusdriehoek.

Nederlandse naam	wetenschappelijke naam	tabel Ffwet
steenbreekvaren	<i>Asplenium trichomanes</i>	2
tongvaren	<i>Asplenium scolopendrium</i>	2
zwartsteel	<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>	2
grote kaardenbol	<i>Dipsacus fullonum</i>	1

De steenbreekvaren is in het gebied beperkt tot de kademuur van de Industriehaven. Hier is momenteel een twintigtal exemplaren aanwezig en de soort lijkt licht toe te nemen.

De tongvaren is de meest voorkomende beschermden plant. Naast een kleine groeiplaats op de kademuur van de Industriehaven (<25 ex) komt de soort voor in straatputten in de Schepenbuurt en in straatputten op het terrein van de gemeente aan de Tractieweg. Niet alle straatputten zijn gecontroleerd, de verwachting is dat de soort op meer locaties in straatputten zal voorkomen.

De groeiplaats van de zwartsteel op de kademuur van de Industriehaven is de grootste in Utrecht. De soort heeft in 2009 te lijden gehad onder de kaderenovatie, maar sinds dien is sprake van herstel van de populatie. Deze populatie is van provinciaal belang.

De grote kaardebol groeit op het talud van het spoor Utrecht-Amsterdam. De eveneens op dit talud groeiende aardaker is alleen bekend ten westen van de spoorbrug over het Amsterdam Rijnkanaal.

Op de braakliggende terreinen zijn daarnaast planten aanwezig welke in Utrecht relatief zeldzaam zijn, waaronder echt bitterkruid, middelste ganzerik, zomervijnstraal en liggende klaver. Deze soorten zijn echter niet beschermd.

Ongewervelden

Beschermden soorten ongewervelden zijn niet waargenomen en worden op grond van het ontbreken van geschikte biotopen in het plangebied niet verwacht.

Op de in het gebied aanwezige braakliggende terreinen komen veel dagvlinders en sprinkhanen voor en zij leveren een grote bijdrage aan de biodiversiteit in het bestemmingsplangebied.

ontwikkeling en inrichting. In voorkomende gevallen hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Voor soorten van Tabel 2 of 3 geldt geen vrijstelling en kan aanvraag van een ontheffing aan de orde zijn bij overtreding van verbodsbepalingen. In de lopende tekst is per beschermden soort aangegeven in welke categorie deze is opgenomen.

Vissen

De hoeveelheid open water in het bestemmingsplangebied is zeer beperkt. Behalve de twee insteekhavens van het Amsterdam-Rijnkanaal is één andere watergang aanwezig. Dit betreft een beschoeide en gedeeltelijk verlande sloot langs de Nijverheidsweg, die doorloopt achter de woningen aan de Cartesiusweg. Het is niet bekend of en welke soorten vissen in deze sloot voorkomen en de sloot is bij het veldbezoek niet bemonsterd.

Amfibieën

In het plangebied worden alleen algemeen voorkomende beschermde soorten verwacht, te weten bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander. De sloot langs de Nijverheidsweg vormt voor deze soorten geschikt voorplantingswater, de omliggende tuinen en plantsoenen vormen geschikt landbiotoop.

Tabel 3. Beschermde soorten amfibieën in Cartesiusdriehoek.

Nederlandse naam	wetenschappelijke naam	tabel Ffwet
bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	1
bastaardkikker	<i>Rana esculenta</i>	1
kleine watersalamander	<i>Triturus vulgaris</i>	1

Reptielen

De aanwezigheid van beschermde soorten reptielen kan worden uitgesloten. De ringslang is niet bekend uit dit deel van de gemeente.

Vogels met jaarrond beschermde nestplaats

In het plangebied is tijdens het veldbezoek één soort vastgesteld met een jaarrond beschermd nest, de huismus. Daarnaast is het waarschijnlijk dat de gierzwaluw in het gebied broedt.

Tabel 4. Vogels met jaarrond beschermde nestplaats.

Nederlandse naam	wetenschappelijke naam	nestplaats
huismus	<i>Passer domesticus</i>	kolonie
gierzwaluw	<i>Apus apus</i>	kolonie

De huismus is een kolonievogel en komt voor in twee concentraties. De meeste mussen komen voor in de Schepenbuurt, met groepjes in de oostelijke helft van Fregatstraat en Schoenerstraat en een groep dieren aan de Loggerstraat. De daken met dakpannen vormen hier het ideale broedbiotoop, terwijl dekking en voedsel wordt gevonden in particuliere tuinen en de groenstrook langs het spoor. Naar schatting zijn in de Schepenbuurt ongeveer 30 paartjes aanwezig. Daarnaast is de huismus aanwezig in het gebied ten zuiden van de Vleutenseweg. Een klein groepje dieren verblijft aan de Vleutensevaart en broedt in de hier aanwezige loodsen. Een ander klein groepje leeft rond de Madioenstraat en broedt in klimop aan particuliere woningen. Het gaat hier om ongeveer 10 paar.

De gierzwaluw is alleen in de periode mei-juli aanwezig en kon niet worden vastgesteld. Het is een soort die in Utrecht voornamelijk broedt onder dakpannen. Gelet op het type gebouwen wordt verwacht dat de gierzwaluw als broedvogel voorkomt in de Schepenbuurt en de woningen ten zuiden van de Vleutenseweg.

Grondgebonden zoogdieren

Op grond van de aanwezige biotopen en structuren worden in het plangebied alleen algemeen voorkomende beschermde soorten verwacht (Tabel 1 van de Flora- en faunawet). Dit zijn bijvoorbeeld bosmuis, veldmuis, egel en bosspitsmuis. Het voorkomen van strikter beschermde soorten van Tabel 2 of 3 van de Flora- en faunawet kan worden uitgesloten.

Tabel 5. Beschermde soorten grondgebonden zoogdieren in Cartesiusdriehoek.

Nederlandse naam	wetenschappelijke naam	Tabel Ffwet
egel	<i>Erinaceus europaeus</i>	1
gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>	1
huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>	1
mol	<i>Talpa europaea</i>	1
veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	1
dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>	1
bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	1
bruine rat	<i>Rattus norvegicus</i>	1
huismuis	<i>Mus musculus</i>	1
konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	1

Vleermuizen

Onderzoek naar vleermuizen in het plangebied is niet uitgevoerd. Op grond van biotoopkenmerken en gebiedskennis is het voorkomen van de volgende soorten aannemelijk: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Het is daarnaast niet uitgesloten dat in het gebied vleermuizen overwinteren, specifiek watervleermuis. Weer andere soorten worden alleen als passanten verwacht, waaronder meervleermuis (boven Amsterdam Rijnkanaal) en rosse vleermuis (overvliegend).

Tabel 6. Vleermuizen in de Cartesiusdriehoek.

Nederlandse naam	wetenschappelijke naam	Ffwet
gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	3
ruige dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>	3
laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	3
watervleermuis	<i>Myotis daubentonii</i>	3

De gewone dwergvleermuis is een in Utrecht talrijk voorkomende soort, die nagenoeg overal kan worden waargenomen. De soort heeft verblijfplaatsen in bebouwing en foerageert in parken, tuinen, groenstroken en andere situaties waarbij enige beschutting aanwezig is. Bij windstilte en voldoende prooiaanbod foerageert de soort ook in open gebied (weiland, akkers). Verwacht wordt dat de groenstructuren in het gebied worden gebruikt als foerageergebied. De belangrijkste daarvan zijn de opgaande beplanting langs de spoorzones en kleinere bosjes op het bedrijvengebied Cartesiusweg. Aanwezigheid van verblijfplaatsen van deze opportunistische soort is waarschijnlijk. Dit kunnen zowel kraam-, paar- en winterverblijven zijn. De waarde van het gebied voor de gewone dwergvleermuis op gemeentelijk niveau is waarschijnlijk beperkt, omdat slechts weinig foerageergebied van hoge kwaliteit aanwezig is.

De ruige dwergvleermuis wordt in laag aantal in het gebied verwacht en dan met name in het najaar, tijdens de migratieperiode. Mogelijk zijn jaarrond enkele mannetjes aanwezig, die een verblijfplaats vinden achter schors van oudere bomen of in gebouwen. Het aantal

waarnemingen van de laatvlieger uit dit gedeelte van Utrecht is zeer beperkte. Verwacht wordt dat hooguit individuele dieren van het gebied gebruik maken als foerageergebied.

In het gebied zijn objecten aanwezig die mogelijk gebruikt kunnen worden voor overwintering door vleermuizen. Dit betreft bijvoorbeeld de bunker op de hoek van de Nijverheidsweg en de Keulsekade en de spoorpeilers aan de Havenweg. Verwacht wordt dat deze, voor vleermuizen toegankelijke ruimten een geschikt binnenklimaat hebben voor overwinterende vleermuizen. De bunker is toegankelijk voor mensen, waardoor er veel rotzooi in aanwezig is. Afsluiten van de bunker met een kleine opening kan de mogelijkheden voor vleermuizen verbeteren. Ook andere (ondergrondse) objecten, zoals een waterinlaat aan de Industriehaven en mogelijke nissen achter de kademuur van de Industriehaven, kunnen geschikt zijn voor overwinterende vleermuizen. Soorten als watervleermuis en baardvleermuis kunnen in dergelijke objecten worden verwacht en nader onderzoek van deze objecten verdient aanbeveling.

Natuurbeschermingswet 1998 en EHS

In Cartesiusdriehoek of in de directe omgeving daarvan zijn geen beschermde natuurmonumenten of andere natuurgebieden aanwezig die zijn opgenomen in de Natuurbeschermingswet 1998. Evenmin zijn gebieden of verbindingszones aanwezig welke zijn begrensd binnen de EHS. Lage Weide maakt geen onderdeel uit van een Nationaal Landschap.

Bestemmingen in relatie tot Flora- en faunawet

Het nieuw vast te stellen bestemmingsplan, welke een actualisatie en samenvoeging betreft van bestaande en verouderde bestemmingsplannen, is conserverend van aard. Nieuwe en nog onvoldoende uitgewerkte ontwikkelingen vallen buiten het bestemmingsplan en worden via een apart planologisch traject gefaciliteerd. In een aantal concrete gevallen of bij specifieke werkzaamheden kan een conflictsituatie ontstaan met verbodsbepalingen (artikel 8 t/m 13) uit de Flora- en faunawet. In veel gevallen kunnen maatregelen worden getroffen om overtreding van verbodsbepaling te voorkomen en/of negatieve effecten op populaties van beschermde soorten te beperken. Deze situaties worden hieronder nader toegelicht.

renovatie wegen en muren

Straatputten vormen biotoop voor beschermde muurplanten, specifiek de tongvaren. De tongvaren komt in Utrecht vrij algemeen voor en het verlies van enkele groeiplaatsen in straatputten heeft geen gevolgen voor de gunstige staat van instandhouding. De kademuur van de Industriehaven is een, op provinciaal niveau, belangrijke groeiplaats van de zwartsteel. De staat van instandhouding van deze soort is door het beperkt aantal exemplaren op de Utrechtse groeiplaatsen ongunstig.

Negatieve effecten op beschermde soorten en overtreding van verbodsbepalingen kan worden voorkomen door straatputten bij werkzaamheden te ontzien. Met betrekking tot de kademuur van de Industriehaven wordt aanbevolen een beheerplan op te stellen, gericht op instandhouding van de muurvaren-vegetaties.

sloop en renovatie bebouwing

Bij veel type bebouwing, met name die (deels) bestaan uit baksteen, is de kans groot dat vleermuizen aanwezig zijn. In veel gevallen zal het gaan om solitaire of tijdelijk verblijvende dieren, in een enkel geval kan sprake zijn van een kraamverblijfplaats of winterverblijf. Het in

kaart brengen van deze verblijven is in het kader van een *quickscan* niet mogelijk en ten behoeve van de actualisatie van het bestemmingsplan niet nodig. Het voorkomen van een (normale) kolonie dwergvleermuizen is vooralsnog zelden tot nooit aanleiding geweest voor het geen doorgang kunnen vinden van projecten. In de meeste gevallen kan middels het treffen van mitigerende en compenserende maatregelen worden voorkomen dat negatieve effecten op vleermuizen plaatsvinden. Een eventuele aanvraag van een ontheffing zal moeten plaatsvinden op projectniveau en kan zonder uitgebreid onderzoek niet plaatsvinden op bestemmingsplanniveau.

In de woonbuurten komt de huismus voor en is aanwezigheid van de gierzwaluw aannemelijk. Sloop en renovatie hoeft voor de instandhouding van deze soorten geen probleem te zijn, wanneer huisvesting wordt gewaarborgd. Dit kan door het aanbrengen van speciale gierzwaluwkasten of –dakpannen en het plaatsen van mussenvides. Wanneer deze maatregelen (feitelijk vervanging van nestgelegenheid) worden uitgevoerd buiten het broedseizoen is geen ontheffing van de Flora- en faunawet nodig. Daarnaast zal ten aanzien van specifiek de huismus terughoudend moeten worden omgegaan met het verwijderen van hagen, boompjes en gevelbegroeiing.

Conclusie

In Cartesiusdriehoek is het voorkomen van diverse beschermde soorten vastgesteld. Het betreft veelal soorten die zijn aangepast aan het leven in stedelijk gebied. Het te actualiseren bestemmingsplan is conserverend van aard, waardoor geen noemenswaardige conflictsituaties worden verwacht met betrekking tot de Flora- en faunawet. Ingrepen kunnen leiden tot negatieve effecten op beschermde soorten, maar door mitigerende maatregelen te treffen kunnen de effecten worden beperkt. Eventueel kunnen compenserende maatregelen worden toegepast, bijvoorbeeld in de vorm van het plaatsen van nestkasten.

De belangrijkste waarden (Flora- en faunawet) zijn:

- kademuur Industriehaven (zwartsteel, steenbreekvaren, tongvaren)
- pannengedekte daken (huismus, gierzwaluw)
- ondegondse objecten en bunker (mogelijk vleermuizen)

Daarnaast is specifiek op de braakliggende terreinen een hoge biodiversiteit aanwezig.

In Cartesiusdriehoek zijn geen gebieden aanwezig die zijn beschermd krachtens de Natuurbeschermingswet 1998 of planologische bescherming genieten in het kader van de Ecologische HoofdStructuur.

Literatuur

Brekelmans, F.L.A., 2009. Notitie beschermde soorten Lage Weide, Utrecht. Kenmerk 09-096/09.02713/FloBr. Bureau Waardenburg bv, Culemborg.

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Gemeente Utrecht

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd

overeenkomstig BRL 9990:2001 / ISO 9001:2001.